

УДК 33

DOI 10.18372/2786-5495.1.15779

Лахтіонова Людмила Анатоліївна 

кандидат економічних наук, доцент,
заступник директора Інституту розвитку освіти,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

Сотник Анастасія Максимівна

касир-операціоніст,
Відділення «Третє Столичне № 57»
Акціонерного товариства комерційного банку «ПриватБанк»,
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ПРОБЛЕМ ВИКОРИСТАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ РЕСУРСІВ КОМПАНІЙ В УМОВАХ COVID

Анотація. В статті розкрито сутність, складові, роль та проблеми використання економічних ресурсів компаній в умовах пандемії COVID-19. Виокремлені окремі складові економічних ресурсів, які є найбільш вразливими в умовах карантину та повного локдауну. Розкрито пропозиції щодо усунення проблем їх використання, що забезпечить збереження успішної життєдіяльності компаній.

Ключові слова: пандемія, економічні ресурси, інформація.

Annotation. The article reveals the nature, components, role and problems of using economic resources of companies in a pandemic COVID-19. Identified some components of economic resources that are most vulnerable to quarantine and complete lockdown. Proposals for eliminating the problems of their use have been revealed, which will ensure the preservation of the successful operation of companies.

Keywords: pandemic, economic resources, information.

Пандемія COVID-19 внесла корінні зміни в життя людства, в діяльність господарюючих суб'єктів на планеті «Земля», в умови використання всіх економічних ресурсів – всіх видів природних і людських можливостей, які використовуються для забезпечення роботи компаній з метою задоволення потреб.

Тому в умовах швидкого всесвітнього розповсюдження пандемії COVID-19, що її викликає коронавірус SARS-CoV-2, надзвичайно важливими постають питання з проблем використання економічних ресурсів компаній.

У зв'язку обрана тема дослідження є актуальною.

Мета дослідження – розкрити проблеми використання економічних ресурсів компаній в умовах невизначеності їх діяльності під час коронавірусу.

Ресурси (англ. resources) – все, що можна використати для виробництва благ для задоволення потреб людини.

Включають природні і людські ресурси. Також ресурсами вважають інвестиції і інфраструктуру [1].

Існує різна класифікація економічних ресурсів [2 -5].

Економічні ресурси, ресурси виробництва – це те, що необхідно для створення споживчих благ [1].

Фактори виробництва – це ресурси, які задіяно у виробництві [1].

Економічні ресурси (фактори виробництва) по суті – це різні блага, які використовують для виробництва інших благ. Всі вони об'єднані в кілька великих груп.

Одні автори виокремлюють природні (часто називають просто «земля», – це земля, повітря, вода та ін.) та економічні ресурси (капітал, праця, здібності до підприємництва).

Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти

Інші автори до економічних ресурсів відносять і землю, виокремлюють матеріальні ресурси (земля, капітал) та людські ресурси (праця та підприємництво).

Узагальнююча схема класифікації у сучасній економічній теорії видів економічних ресурсів подана на рисунку 1.

Економічні ресурси				
1. Природні ресурси (Земля)	2. Праця	3. Капітал	4. Здібності до підприємництва	5. Інформація

Рис. 1. Склад сучасних економічних ресурсів

Розглянемо кожний їх вид.

1. Природні, або "земля" (повітря, вода і т. д.). Ця група об'єднує всі види природних ресурсів: копалини, земельні території, ліси, воду, флору, фауну, кліматичні та рекреаційні можливості.

Природні економічні ресурси по-різному беруть участь у господарській діяльності:

а) як операційні основи діяльності вони являють собою безпосередню територію, на якій розміщені виробничі споруди;

б) як джерела мінеральних ресурсів вони використовуються в добувній промисловості;

в) як об'єкти виробничої діяльності вони представлені в сільському господарстві.

Які є проблеми з використанням землі в умовах пандемії? Практично умови використання ресурсів з групи землі як складової економічних ресурсів за часів коронавірусу залишилися незмінними. Проте, враховуючи, що земля – це обмежений і практично непоправний ресурс і тому потребує дбайливого відношення до себе всіх її користувачів і відповідного державного захисту, то ці проблемні питання залишаються актуальними й надалі.

Через недбале ставлення до землі з сільськогосподарського обігу в світі щорічно вилучається більше шести мільйонів гектарів. Такими темпами через два з половиною століття людство ризикує втратити всі землі, придатні для ведення сільського господарства.

2. Праця (здібності до праці, трудові ресурси). Цей вид ресурсів охоплює людей, які зайняті у фінансово-господарській діяльності. Незважаючи на сучасний технічний прогрес, автоматизацію, роботизацію та штучний інтелект роль людської праці на сьогодні анітрохи не зменшується.

Причини значущої ролі людини в створенні різних благ полягають у наступному:

- по-перше, у складності завдань, які вирішуються в сучасному виробництві для задоволення зростаючих потреб;

- по-друге, праця стає все більш інтелектуальним ресурсом, тобто ростуть розумові зусилля;

- по-третє, у багатьох областях діяльності існують високі ризики і відповідальність (наприклад, в атомній енергетиці, повітряних перевезеннях тощо).

Оскільки люди є безпосередніми носіями специфічних технічних і організаційних знань і навичок, культури, то тепер прийнято вважати, що трудові економічні ресурси – це не тільки праця, а увесь людський капітал, в якому відображається рівень розвитку трудящих.

Які є проблеми з використанням праці в умовах пандемії? Загострюються протиріччя у змісті трудових ресурсів як фактора економічного зростання, а саме: протиріччя між інтересами трудового колективу (і кожного окремого працівника) та інтересами компанії, системою стимулів і трудовими відносинами; протиріччя між якісними характеристиками трудових ресурсів і умовами їх реалізації; протиріччя між державними інститутами, що регулюють трудові відносини і процесом відтворення трудових ресурсів, що знаходить вираз у системних суперечностях між приватними і громадськими економічними інтересами учасників трудових відносин.

Всі ці проблеми посилюються та загострилися у умовах адаптивних карантинів та повних локдаунів.

Це пов'язано із значними обмеженнями в життєдіяльності населення та життєдіяльності підприємств.

Так, м. Київ з 20.04.2021 р. по 09.04.2021 р. оголошено в червоній зоні з відповідними карантинними обмеженнями.

Постійна комісія з питань ТЕБ та НС при КМДА ухвалила додаткові карантинні обмеження у столиці з 20 березня (протокол від 18 березня № 20) [6].

Наведемо окремі вимоги-обмеження в м. Києві (у період з 00:00 годин 20 березня 2021 року до 24:00 годин 9 квітня 2021 року) і покажемо, які проблеми і наслідки при цьому виникають з боку використання трудових ресурсів:

- перевезення пасажирів в кількості більшій ніж 50% місць для сидіння, що передбачена технічною характеристикою транспортного засобу і визначена в реєстраційних документах на такий транспортний засіб (веде за собою збитки транспортних організацій та значне зниження заробітної плати працівників);

- приймання відвідувачів у сфері громадського харчування (барів, ресторанів, кафе тощо), крім адресної доставки замовлень, замовлень на винос та закладів громадського харчування в аеропорту (веде за собою збитки підприємств громадського харчування (кафе, ресторанів та ін.) і значне зниження заробітної плати працівників);

- роботу ТРЦ, дитячо-розважальних центрів всіх форм власності, крім магазинів продовольчої групи, аптек, зоомагазинів, магазинів побутової хімії та торгівлі квітами. Максимальна кількість відвідувачів магазинів повинна не перевищувати не більше одного покупця на 20 кв. м площі у закладах понад 200 квадратних метрів (веде за собою збитки даних підприємств і значне зниження заробітної плати працівників);

- приймання відвідувачів суб'єктами господарювання, які провадять діяльність у сфері торгівлі непродовольчою групою товарів. Реалізація зазначеної групи товарів може відбуватись лише із здійсненням адресної доставки замовлень та замовлень на винос (веде за собою збитки даних підприємств і значне зниження заробітної плати працівників);

- приймання відвідувачів в інших закладах розважальної діяльності (веде за собою збитки даних закладів і значне зниження заробітної плати працівників);

- приймання відвідувачів закладами культури і проведення культурних масових заходів, крім роботи історико-культурних заповідників, суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом аудіовізуальних творів, зокрема здійснення кіно- та відеозйомки, за умови обмеження доступу до місця зйомки (знімального майданчика) сторонніх осіб та використання персоналом захисних масок (веде за собою збитки закладами культури і значне зниження заробітної плати працівників);

- приймання відвідувачів басейнів, крім відвідування спортсменами національних збірних команд України та їх тренерами за умови дотримання відповідних санітарних і протиепідемічних заходів; проведення всіх масових (розважальних, спортивних, соціальних, рекламних та інших) заходів (крім проведення офіційних спортивних заходів) (веде за собою збитки басейнів, фітнес-центрів та всіх спортивних закладів і структур із значним зниженням заробітної плати працівників);

- діяльність непродовольчих ринків/павільйонів та ярмарів (веде за собою збитки непродовольчих ринків/павільйонів і значне зниження заробітної плати працівників);

- відвідування закладів освіти незалежно від форми власності її здобувачами, крім здобувачів закладів дошкільної освіти, спеціальних закладів освіти та учнів 1-4 класів закладів загальної середньої освіти (веде за собою зниження якості надання освітніх послуг, погіршення підготовки учнів та студентів, значне навантаження на науково-педагогічний та педагогічний персонал, перенавантаження самостійною школярів та студентів, відсутність матеріального стимулювання праці викладачів та вчителів).

Знижується якість праці при режимі дистанційної (надомної) роботи.

Багато підприємств призупиняє свою діяльність і працівники відправляються у відпустку за власний рахунок або значно скорочують обсяги своєї роботи і виплачують мінімальну заробітну плату. Деякі компанії на період локдауну та адаптивного карантину оголошують заробітну плату своїм працівникам від 30% до 70 % від звичайного рівня раніше отриманого ними доходу (винагороди за працю).

Все це призводить до значної або повної збитковості компаній, їх потенційного банкрутства та закриття. Збільшується проблема працевлаштування населення, зростання безробіття, зниження якості підготовки учнів та студентів з відповідними подальшими наслідками.

Першочергово розв'язати дану проблему рекомендується тільки за умов якісної вакцинації населення проти коронавірусу SARS-CoV-2 та призупинення пандемії COVID.

Слід зазначити, що в Україні відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу» № 1213-IX від 4 лютого 2021 р. запроваджується два самостійних види роботи – дистанційна та надомна. Таким чином, в Україні запроваджено нові правила дистанційної роботи.

3. Капітал (капітальні блага, матеріальні ресурси, засоби виробництва) – машини, будівлі, устаткування. До даного виду ресурсів відносяться засоби виробництва (машини, оснащення, транспорт, будівлі та споруди) і фінансові можливості (кошти, якими розпоряджаються банки і приватні особи, віддаючи їх у користування у вигляді кредитів і інвестицій). Які є проблеми з використанням капіталу в умовах пандемії? Наявне загострення проблем з фінансовими ресурсами. Відбувається скорочення банківської діяльності, проблеми з наданням і поверненням кредитів, що пояснюється гальмуванням грошових потоків. Вирішення даної проблеми можливо тільки в умовах повного запуску економіки країни і роботи всіх підприємств в повному циклі.

4. Підприємництво (підприємницькі здібності, підприємницький хист, здібності до підприємництва). Ці економічні людські ресурси відокремлені від інших в окрему категорію і являють собою здатність засновувати прибуткову справу і ефективно ними керувати.

Не у кожної людини є природна здатність до підприємництва, тому стати успішними бізнесменами можуть далеко не всі бажаючі. Успішна підприємницька діяльність, крім знань про технології виробництва, припускає також схильність до ризику, розвинену інтуїцію, навички спілкування і переконання. Особливо ці можливості та здатності актуальні в умовах пандемії. Тому на сьогодні цей вид економічного ресурсу особливо важливий та надзвичайно цінний. Займає перше місце за своєю значимістю серед інших видів економічних ресурсів.

5. Інформація. В інформаційні економічні ресурси входять знання про потреби, можливостях, технологіях виробництва і управління, цінах і т.д. У нинішньому суспільстві повноцінно реалізується наступний принцип: хто володіє інформацією, той володіє світом. Тому воно носить назву інформаційного суспільства. Визначальне значення зараз мають комп'ютерні технології, мережеві системи накопичення і передачі даних. Цей вид ресурсів також має важливе місце в період тривалої пандемії COVID.

Таким чином, важливої актуальності в забезпечення діяльності компаній у умовах пандемії коронавірусу набувають здібності до підприємництва і праця (людські ресурси) та інформація (як забезпечуючий вид економічних ресурсів) і капітал (фінансові ресурси).

Список використаних джерел

1. Економічна теорія. Підручник / М. Соколов, М. Горлач, В. Гущенко. – К. : ЦУЛ, 2019. – 532 с.
2. Іванілов О.С. Економіка підприємства. – К. : ЦУЛ, 2020. – 728 с.
3. Гетьман О.О., Шаповал В.М. Економіка підприємства. – К. : ЦУЛ, 2019. – 488 с.
4. Гринчуцький В.І., Карапетян Е.Т., Погріщук Б.В. Економіка підприємства. – К. : ЦУЛ, 2020. – 304 с.
5. Локдаун в Києві: які обмеження запроваджуються з 20 березня, https://biz.ligazakon.net/news/202328_lokdaun-v-kiv-yak-obmezheniya-zaprovadzhuyutsya-z-20-bereznua.
6. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення правового регулювання дистанційної, надомної роботи та роботи із застосуванням гнучкого режиму робочого часу» № 1213-IX від 4 лютого 2021 р., <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1213-20#Text>.